

Simona Nicoară, Istorie și imaginar – eseuri de antropologie istorică (History and Imaginary - Essays in Historical Anthropology)

Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2000

„Istorie şi imaginar" a doamnei Simona Nicoară este o colecţie de eseuri pe marginea relaţiei dintre imaginarul social şi istorie. Unui astfel de discurs i se adecvează cel mai bine forma eseistică, care permite înglobarea atât a unui discurs care poate conţine si reflecţiile personale şi date concrete. După cum declară autoarea, lucrarea apare în urma unui proces de maturizare, dar şi datorită necesităţii de adoptare a unei discipline în plină expansiune: studierea imaginarului, mai precis a imaginarului social.

Ignorarea imaginarului nu mai poate avea loc într-o cercetare istorică fără a se simţi mari lipsuri. Însă introducerea imaginarului în rechizitoriul istoricului presupune schimbarea meotodologiei şi trecerea de la un discurs pozitivist-ştiinţific la unul narativ literar. Această trecere nu poate însă să nu lase urme, şi acestea se observă la nivelul vocabularului unde apare o uşoară urmă de ambiguitate, inerente însă unui discurs literar, chiar poetic. Însă doar în acest fel se pot surprinde nuanţele, esenţa materialului cercetat şi legăturile dintre istorie şi imaginarul social.

Într-o astfel de abordare este firesc să apară nevoia interdisciplinarităţii, mai ales pentru că ţelul este până la urmă încercarea de a oferi o definiţie a umanităţii. Nevoia de definire a umanităţii apare într-un moment de criză a europocentrismului: momentul descoperirii şi conştientizării existenţei Celuilalt. În preajma acestei crize apare o puternică influenţă din partea antropologiei, care reuşeşte să reducă din rigiditatea atitudinii pozitiviste din stiinţele care studiază omul. Astfel, antropologia îşi lărgeşte aria de studiu, ocupându-se acum de condiţia umană în general, nu doar de cercetarea unor grupuri umane arhaice şi exotice, devenind o disciplină de graniţă care va facilita traficul dintre istorie, sociologie, entologie. În aceste condiţii, imaginarul devine obiectul de studiu a mai multor discipline ca reprezentant al spiritului uman.

Imaginarul este înţeles ca ansamblul imaginilor şi al relaţiilor dintre imagini. Ca structură, imaginarul nu este o entitate statică, ci

Liviu Pop

SCIRI secretary, UBB, Cluj, Romania.

KEY WORDS:

social imaginary, history, historical anthropology, methodology

dimpotrivă: se înregistrează un dinamism clar. Există o alternanţă la nivelul imaginarului colectiv (raţionalism-empirism, idealism-realism, impresionism-expresionism) explicabilă dacă facem apel la un mecanism de refulare pedagogică urmată de o proiecţie în plan imaginar. Imaginarul mai este îmbogăţit şi de reacţia de împotrivire în faţa Devenirii şi a Morţii şi de încercarea de ameliorarea a situaţiei omului în lume. Imaginarul încearcă să echilibreze spiritul uman şi să îi ofere o alternativă în faţa implacabilului destin. Relaţia aceasta dinamică din interiorul imaginarului nu poate fi surprinsă decât făcând apel la un vocabular poetic. Între mit şi expresia artistică există o strânsă legătură, simbolul fiind liantul dintre realitatea mitică şi cea concretă. Simbolul este un act de evocare a unei realităţi transcendente.

Relaţia dintre imaginarul colectiv şi istorie este una complexă. Există un conflict între încercarea istoriei de a elimina petele albe ale trecutului şi memoria colectivă care introduce mereu o viziune mitică asupra trecutului. Memoria istorică şi memoria colectivă sunt într-un raport conflictual generat de cele două facultăţi care le susţin: memoria şi imaginaţia. Istoria ca ştiinţă încearcă să purifice memoria de infiltrările imaginaţiei, însă aceasta duce la o limitare a perspectivei asupra trecutului. Trebuie găsită o cale mediană de cercetare a trecutului, care să ţină cont în acelaşi timp şi de faptele concrete, dar şi de dimensiunea mitică din jurul acestor fapte.

Tipul de investigaţie propus de Simona Nicoară este temerar tocmai prin încercarea de conciliere a două domenii aparent incompatibile: pe de-o parte istoria ca ştiinţă pozitivistă, care încearcă să redea cât mai fidel şi mai coerent un fir al evenimentelor din trecut, punând în lumină deosebirile diferitelor perioade, iar pe de altă parte studiul imaginarului social, care este un rezervor de mitologie, în care există mai multe fire narative paralele şi care păstrează în memorie asemănările. În acelaşi timp, acest sol este fertil, punând în contact o multitudine de discipline, şi îndeamnă la interdisciplinaritate, care se dovedeşte a fi cea mai potrivită dintre abordări.

În concluzie, „Istorie şi imaginar" este o bună introducere în problematica si metodologia cercetării antropologiei istorice. Sunt prezentaţi termenii principali şi temele predilecte de cercetare ale istoricului care doreşte să extindă domeniul de cercetare şi asupra unei părţi din spiritul uman ignorată până nu demult.